

YUNUS EMRE DİVANI'NIN TÜRKÇE ÖĞRETİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Musa KAYA**

ÖZET

Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biri olan Yunus Emre 13. yüzyılda yazdığı eserlerle Anadolu Türkçesinin oluşumuna ve gelişmesine katkıda bulunmuş; kullandığı dil, sahip olduğu ifade gücü ve zengin iç dünyasıyla sadece Türkiye’de değil dünyanın çeşitli coğrafyalarında da kendinden söz ettiren bir şair ve fikir adamı olmuştur. Eserlerinin aradan geçen yedi asra rağmen geniş halk kitleleri tarafından okunması ve onlarca araştırmaya konu olması Yunus Emre şiirinin gücünü ve zenginliğini göstermektedir. Bu zengin birikimden yararlanılarak yeni ve özgün ürünler ortaya konulmaya çalışılmış, güncel birtakım konular Yunus Emre’nin bakış açısı ve tespitleriyle yeniden değerlendirilmiştir.

Türk milleti, tarihi çok eskilere dayanan bir kültüre ve yine onun kadar köklü bir edebî geleneğe sahiptir. Köklü bir mazi ve güçlü bir edebî geleneğe sahip olmanın getirdiği bu birikimden yararlanarak millî kültür ve evrensel değerlerle harmanlanmış nitelikli eserlerin verilmesi Türk edebiyatı ve eğitim sisteminin mühim meseleleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, günümüzde hazırlanan çeşitli bilimsel çalışmalarda Türk edebiyatının eski dönemlerine ait eserlerin farklı açılardan incelenmesi; bu eserlerden ne şekilde ve hangi alanlarda yararlanılması gerektiğinin ortaya konulması oldukça önemlidir. Bu araştırma Yunus Emre Divanı’nda yer alan okuma, dinleme, konuşma ve yazma dil becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesiyle ilgili ifadelerin tespit edilerek Yunus Emre Divanı’nın Türkçe öğretimine katkısını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada veriler, 2005 Türkçe Öğretim Programı’na göre değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda konuşma becerisiyle ilgili 40, dinleme becerisiyle ilgili 16 ve okuma becerisiyle ilgili 13 bulgu tespit edilmiştir. Yazma becerisiyle ilgili herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Her dil becerisi için elde edilen bulgular gruplandırılarak yorumlanmıştır. İnceleme sonucunda Yunus Emre Divanı’nda konunun tasavvufî bir yaklaşımla ele alınarak günümüz eğitim felsefesinin temel ilkeleriyle uyumlu bir dil öğretim yönteminin benimsendiği görülmüş, dil eğitiminin farklı kademe ve alanlarında Divan’dan yararlanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre Divanı, Türkçe öğretimi ve temel dil becerileri.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Öğretmen-MEB, El-mek: musakaya1071@gmail.com

INVESTIGATION OF THE DIVAN OF YUNUS EMRE IN TERMS OF TURKISH LANGUAGE TEACHING

ABSTRACT

One of the greatest poets of Turkish literature, Yunus Emre contributed to both formation and development of Anatolian Turkish by means of his works created in the 13rd century and had a good reputation as a poet and intellectual not only in Turkey but also all around the world with his expression power, the language he used and his rich inner world. The fact that his works are being widely read among people today and they have been the subject of many academic studies despite the seven centuries that passed, shows the power and richness of his poetry. There have been attempts to produce new and original works by utilizing this rich heritage and some current issues have been discussed from his points of view.

Turkish Culture dates back hundreds of years and has a well-established literary tradition. In this sense, Turkish literature and Turkish education system has aimed at producing qualified works blended with the national culture and universal values. In this context, it is quite important to examine the works of Turkish literature belonging to old periods from different perspectives in the studies conducted nowadays, and to suggest in which ways and domains to make use of these works. This study, thus, was designed to reveal the contribution of the Divan of Yunus Emre to Turkish language teaching through determining the expressions related to instruction of reading, listening, speaking, and writing skills, and development of them, which could be found in the Divan of Yunus Emre, and which are the domains of Turkish language learning. In this study performed using descriptive survey model, data were evaluated according to the 2005 Turkish Education Program. As a result of the examination, 40 findings related to speaking skill, 16 findings related to listening skill, and 13 findings related to reading skill were obtained. There was no finding about writing skill. Each of the findings obtained for each of language skills was classified and interpreted. In conclusion, it was discovered that a method of language teaching in accordance with the main principles of philosophy of education was adopted by addressing the issue with a Sufistic approach in the Divan of Yunus Emre. In addition, it was emphasized that it should be benefited from the Divan in different levels and domains of language teaching.

Key Words: The Divan of Yunus Emre, Turkish Language Teaching, and Basic Language Skills.

Giriş

Her dönemin kendine özgü şartları, ihtiyaçları ve çeşitli nitelikleri vardır. Sosyal, iktisadî ve kültürel hayatta bunun yansımaları belirgin bir şekilde görülür. Bu durum aynı zamanda sosyal hayatın her alanında sürekli bir değişimin yaşandığının da göstergesidir. Doğal olarak eğitim-öğretim alanında yapılacak olan bütün çalışmalar, mevcut şartlara göre düzenlenerek yürütülmek

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

zorundadır (Güzel, 2010). Çağın gerektirdiği donanıma sahip, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine cevap verecek insan gücünün yetiştirilmesi ancak bu şekilde mümkün olacaktır.

Tanzimat Dönemine kadar Türkçenin ana dili olarak öğretiminde ciddi bir ilerleme ve çalışmadan söz edilememektedir. Zira Türkçe halkın bildiği ve kullandığı bir dil olması yönüyle özel olarak ele alınmasına ve öğretilmesine gerek görülmemiştir. Tanzimat Döneminde özellikle konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak birtakım çalışmalar yapılmış olsa da ana dili olarak Türkçenin öğretimi konusunda tam bir bilinç ve planlamadan bahsedilemez (Göğüş, 1971). Cumhuriyetin ilanından sonra eğitimin her alanında olduğu gibi Türkçenin ana dili olarak öğretimi alanında da önemli adımlar atılmış; 1924'te ilkökul programı hazırlanarak başlatılan bu süreç 1926, 1930, 1936, 1948, 1962, 1968 ve 1981 yıllarında yapılan değişikliklerle devam ettirilmiştir. Son olarak 2005'te hazırlanan Türkçe Öğretim Programı ile ortaokullarda Türkçe öğretimi günümüzdeki hâlini almıştır (Temizyürek vd. 2006).

Dil, insanların sadece çevreleriyle iletişim kurmasını sağlayan bir vasıta değil aynı zamanda millî kimlik ve benliğin oluşturulmasındaki en önemli araçtır (Kaplan, 2000). Bu sebeple ana dili öğretimi, eğitim faaliyetlerinin temel unsurlarından biri olarak görülmüş ve bu gerçekten hareketle eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenmiştir. Bu sürecin planlanması ve uygulanmasında ihtiyaç duyulan bilgiler yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanılarak karşılanmış, çağın gerektirdiği niteliklere sahip bireyler yetiştirme amacıyla zaman zaman birtakım değişiklikler yapılarak eğitim faaliyetleri sürdürülmüştür.

Her toplumun kendine özgü niteliklere sahip olması eğitim faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması konusunda da birtakım farklılıkları beraberinde getirecektir (Yıldız, 2008). Bu durumda eğitim faaliyetlerinin planlamasında, öğretim programlarının oluşturulmasında ve ders materyallerinin hazırlanmasında yerli kaynaklara yönelerek onlardan yararlanılması büyük önem taşımaktadır. Yunus Emre'nin eserleri de bu süreçte yararlanılabilecek temel kaynaklar arasında yer almaktadır.

Yunus Emre, kullandığı dil ve kendine özgü beyanıyla sadece kendi çağına değil asırlar sonrasına da seslenebilmiş; toplumun hemen hemen her kesimine hitap edebilecek eserler vermiş bir şairdir. Eserlerinde tasavvufî ahlak anlayışının hâkimiyeti görülmekte olup nefis terbiyesi, tevazu, hoşgörü, Hakk'a ibadet, bir mürşid-i kâmile bağlanmanın gerekliliği, tasavvuf yolunda ilerlemenin zorluk ve güzellikleri gibi konular ele alınmıştır (Köprülü, 1993). Bu eserler gerek kullanılan dilin etkileyciliği gerekse konuların işlenişinde Yunus Emre'nin sahip olduğu zengin birikimin yansıtılması bakımından Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir (Aksan, 2005). Bunun yanı sıra Yunus Emre'nin eserlerinin günümüzün birtakım meselelerine ışık tutması onun eserlerden daha çok ve farklı alanlarda yararlanılabileceğini göstermektedir. Bu gerçekten hareketle bu çalışmada, Yunus Emre'nin Divanı'nda temel dil becerilerinin (okuma, dinleme, yazma, konuşma) eğitimi ve geliştirilmesiyle ilgili ifadelerin belirlenerek eserin Türkçe öğretimine katkısı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. Yunus Emre ve Eserleri

Yunus Emre'nin nerede ve ne zaman doğduğuyla ilgili kesin bilgi bulunmamakla birlikte 1240-1320 yılları arasında Sivrihisar'da yaşadığı birçok kaynakta zikredilmektedir. Hayatı hakkında çoğunlukla menkıbevî bilgilere sahip olunan Yunus Emre'nin yaşadığı dönem Anadolu'da Moğol istilasının, savaşların ve yokluğun olduğu sıkıntılı yıllardır. O dönemde Yunus Emre'nin şiirleri, zorluklar karşısında insanlara sabrı, Hakk'a sığınmayı ve dünya hayatının geçiciliğini telkin etmiş; insanları manevî yönden güçlü kılarak onların maddi sıkıntılara karşı koymalarını sağlamıştır (Kabaklı 1978, Timurtaş 1980, Soysaldı 2001, Aksan 2005).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Yunus Emre'nin Risaletün-Nushiye ve Divan adında iki eseri mevcuttur. Risaletün-Nushiye manzum kısımlar farklı nüshalarda değişmekle birlikte yaklaşık 600 beyitten oluşan mesnevi nazım şekliyle yazılmış bir nasihatnamedir. Kâmil insan olma yolundaki müridin manevî yolculuğu anlatılır. Baştaki manzum kısımda insanın yaratılışı üzerinde durulmuştur. Mensur kısımda akıl, bilgi, iman ve onu elde etmenin yolları anlatılmış; sonraki manzum bölümlerde öfke, cimrilik, haset, sabır, gıybet, ruh, kibir, kanaat, akıl ve iftira konuları temsili hikâyelerle anlatılmıştır. Diğer eseri ise daha Yunus Emre hayatta iken tanınmış, hece ve aruz ölçüsü ile sade ve açık bir dille yazılmış Divanı'dır (Köprülü 1993, Cin vd. 2013). Divan'da Allah sevgisi, dünya hayatının geçiciliği, ibadet, ölüm ve ahiret hayatı gibi konular tasavvuf anlayışıyla anlatılmıştır. Bu eser; ele alınan konular, konuların işlenişi ve kendine özgü üslubuyla yedi asırdır farklı kesimlerden insanlara hitap etmiş, büyük bir coğrafyada geniş halk kitleleri tarafından okunmuştur (Aksan, 2005).

Yunus Emre Divanı'nın birçok nüshası vardır. Farklı dönemlerde ve farklı kişilerce istinsah edilen yaklaşık 12 Divan nüshasından söz edilmektedir (Tatçı 1990, Köprülü 1993). Bunlar: Süleymaniye Kütüphanesi, Karaman, Yahya Efendi, Raif Yelkenci, Nuriösmaniye Kütüphanesi, Hacı Bektaş Kütüphanesi, Bursa İl Halk Kütüphanesi, Avusturya (Viyan), Çorum İl Halk Kütüphanesi, Mustafa Canpolat, Ritter Nüshası ve çeşitli mecmualarda yayımlanmış olanlardır (Tatçı, 1990). Bu çalışmada Tatçı tarafından hazırlanan Yunus Emre Divanı temel kaynak olarak belirlenmiş olup Yağmur (2008) ve Timurtaş (1980) tarafından hazırlanan Divan'lar da incelenmiştir.

2. Konu ile ilgili Yapılan Çalışmalar

Bir sanat eseri üzerinde yapılan çalışmaların sayısı o eserin çok yönlü ve derinlemesine incelemeye müsait olduğunu gösterebilir. Yunus Emre'nin eserleri de Türk edebiyatının önde gelen, üzerinde çok durulan, değişik alanlarda çalışan bilim insanlarının ilgisini çeken ürünler arasındadır. Yapılan araştırmalarda YÖK'ün veri tabanında Yunus Emre'nin eserleriyle ilgili kayıtlı 22 tezin olduğu belirlenmiş, ayrıca çoğunluğu edebiyat alanında olmak üzere farklı bilim dallarındaki araştırmacılar tarafından hazırlanmış çok sayıda bilimsel çalışmanın olduğu görülmüştür (Aray 1974, Aydın 2007, Evliyaoğlu 1963, Çelik 1994, Gölpinarlı 1991, Güzel 1991, Kabaklı 1978, Sepetçioğlu 1993, Sevim 2009, Tatçı 1990, Yakıcı 1991, Yıldırım 1998). Yunus Emre'nin eserleriyle ilgili yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır:

Özgür (2012) tarafından hazırlanan çalışma, Yunus Emre'nin Divan'da ve Risaletün Nushiye'de iki farklı dil kullandığını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmada Divan nüshaları içinde en eski olanı Fatih nüshası kaynak olarak alınmıştır. Çalışmada, Yunus Emre'nin Divan'da şiirlerini hece ve aruz vezniyle yazdığı; sade, halkın rahatlıkla anlayacağı bir dil kullandığı; mesnevi biçiminde yazılan Risaletün- Nushiye'de ise daha ağır bir dil kullandığı ifade edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada Divan'da kullanılan Türkçe kelimeler, Risaletün Nushiye'de kullanılan Arapça ve Farsça kelimeler listelenmiştir.

Akdemir (2007), tarafından hazırlanan *Yunus Emre'de Türkçe* adlı yüksek lisans tezinde, Yunus Emre'nin eserleri ses, şekil ve cümle yapısı bakımından incelenerek bu eserlerin Türkçeye katkısı değerlendirilmiştir.

Tunç (2007) tarafından hazırlanan *Fakelore Kavramı Merkezinde Yunus Emre* adlı çalışmada farklı inanç ve fikre sahip insanların kendi fikirlerini desteklemek amacıyla Yunus Emre'nin eserlerine yönelmeleri örneklerle anlatılmıştır.

Durmaz (2008) tarafından hazırlanan *Yunus Emre Divanı'nda ve Risaletü'n-Nushiye'de Kelime Grupları ve Söz Varlığı* adlı yüksek lisans tezinde, tezde adı geçen eserlerdeki kelime ve

kelime grupları taranmış, bu kelime ve kelime gruplarının kullanılma sıklığı ve anlam özellikleri tespit edilmiştir.

Üşenmez (2009) tarafından hazırlanan *Yunus Emre'nin Dili Hakkında* adlı çalışmada, Yunus Emre'nin dili hakkında değerlendirme yapılmıştır. Yunus Emre'nin eserlerinde, Eski Oğuz Türkçesi ile Anadolu Türkçesine ait unsurların birlikte yer aldığı; sade, açık, halkın anlayacağı bir dil kullandığı belirtilmiş, her dönemde çok sevilen ve okunulan biri olmasının sebebi üslubundaki güzellik olarak ifade edilmiştir.

Cesur (2010) tarafından hazırlanan *Yunus Emre Divanı'ndaki Deyimlerin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi* adlı yüksek lisans tezinde, Yunus Emre Divanı'ndaki deyimlerin yapı ve anlam özelliklerini incelemiştir.

Kırgız Sağın (2011) tarafından hazırlanan *Yunus Emre'nin Şiirlerinde Arı, Bal ve Kovan* adlı çalışmada günlük hayatta kullanılan "arı, bal, kovan" kelimelerinin Yunus Emre'nin şiirlerinde farklı çağrışımlar yapacak biçimde kullanılışı üzerinde durulmuştur.

Cin ve Babacan (2013) tarafından hazırlanan *Yunus Emre'nin Risaletü'n Nushiyye'si ve Divanı Üzerine Yeni Bir İnceleme* adlı çalışmada Yunus Emre'nin eserleri söz varlığı, imla, ses ve şekil bilgisi yönünden ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Akbalık (2013) tarafından hazırlanan *Yunus Emre'nin Şiirlerinde 'Gönül' İmgesi* adlı çalışmada gönül kelimesinin Yunus Emre'nin şiirlerinde farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılması üzerinde durulmuştur.

Tarhan (2013) tarafından hazırlanan *Yunus Terapi* adlı kitapta Yunus Emre'nin eserlerinin günümüzde de yararlanılması gereken eşsiz bir kaynak olduğunu ileri sürülmüş, Yunus Emre'nin dilinden günümüz insanının yaşadığı psikolojik kaynaklı sorunlara ve sıkıntılara çözüm önerileri sunulmuştur.

Üşenmez (2013) tarafından hazırlanan *Yunus Emre Divanında Türkçe İslami Terimler* adlı çalışmada, Yunus Emre'nin eserlerinde dönemin yaşayan dilini kullanmasının yanı sıra Arapça ve Farsça kökenli dini ifadelerin yerine Türkçe karşılıklar bularak onları eserlerinde sıkça kullanmasının üzerinde durulmuştur.

Türk dünyasının önemli edebî şahsiyetlerinden biri olan Yunus Emre'nin eserleri ve eserlerinden hareketle onun fikir ve inanç dünyasını ele alan çok sayıda çalışma yapılmıştır. Yukarıda bir kısmı verilen çalışmalarda genellikle Yunus Emre'nin dili, ifade gücü, Türk edebiyatı açısından önemi, şiirlerindeki dinî ve ahlaki eğitim konuları üzerinde durulmuştur.

3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma; Yunus Emre Divanı'nda Türkçe dersinin öğrenme alanlarından olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma dil becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesiyle ilgili ifadelerin tespit edilerek Yunus Emre Divanı'nın Türkçe öğretimine katkısının ortaya konulması amacıyla hazırlanmıştır. Veriler, 2005 Türkçe Öğretim Programı'na göre incelenerek değerlendirilmiştir.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma betimsel olup tarama modelinde yapılmıştır. Çünkü tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar, 1999: 77). Çalışmada, Yunus Emre Divanı'nda Türkçe dersinin öğrenme alanlarından okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesiyle ilgili beyitlerin tespit edilmesi ve Yunus Emre Divanı'nın Türkçe öğretimine katkısı konusunda bilgi toplanırken 2005 Türkçe Öğretim Programı ölçüt alınmıştır. Ayrıca çalışmanın tamamıyla ilgili

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

olarak çeşitli kaynaklardan taramalar yapılarak istenilen bilgilere ulaşılmaya çalışılmış, elde edilen bilgiler incelenerek uygun başlıklar altında verilmiştir.

4a. Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi

Veriler, Mustafa Tatçı tarafından hazırlanıp Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan *Yunus Emre Divanı* adlı eserin taranarak dört temel dil becerisi olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesiyle ilgili ifadelerin belirlenmesi ile elde edilmiştir. Veriler, 2005 Türkçe Öğretim Programı'na göre incelenerek değerlendirilmiş; okuma, konuşma ve dinleme başlıkları altında sunulmuştur.

4b. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Mustafa Tatçı tarafından hazırlanan *Yunus Emre Divanı*'nında yer alan dört temel dil becerisinin (okuma, dinleme, konuşma ve yazma) eğitimi ve geliştirilmesi ile ilgili ifadelerin 2005 Türkçe Öğretim Programı'na göre incelenmesi ile sınırlıdır.

5. Bulgular ve Yorumlar

2005 Türkçe Öğretim Programı'na göre Yunus Emre Divanı'nın incelenmesi sonucu elde edilen bulgular okuma, dinleme ve konuşma başlıkları altında verilerek yorumlanmıştır.

5a. Okuma

Hızlı bir değişim ve dönüşümün yaşandığı günümüzde toplumlar; sosyal, kültürel, siyasi ve iktisadi yönlerden çeşitli gelişmelere tanıklık etmektedirler. Meydana gelen bu değişimlere uyum sağlamanın yollarından biri de okumaktır. Zira okuma, bilgiye ulaşmanın en kısa yolları arasındadır. İnsanlar, okuma sonucunda yeni kelimeler öğrenmekte, anlayışlar kazanmakta, yaratıcılığını geliştirmekte, hayaller kurmakta, ufkunu genişletmekte ve derinleştirmektedir (Akyol, 2006). Okumak, sadece bilgi birikimini artırmak için değil aynı zamanda hayatı anlama ve olayları yorumlama için de önemli bir araçtır (Elbir vd. 2013).

İnsan hayatının çeşitli aşamalarında bu derece etkili olan okuma becerisinin tanımları incelendiğinde; Okuma, “*Bir yazıdaki sembolleri tanıma ve anlamlandırma etkinliğidir.*” (Calp 2006: 89). “*Sözcüklerin duyu organları yoluyla algılanıp anlamlandırılması, kavranması ve yorumlanmasına dayanan zihinsel bir etkinliktir.*” (Sever 2004: 12) şeklinde kısaca tarif edilirken algılamaya dikkat çekilmiş, zihinsel bir etkinlik olduğu ifade edilmiştir. Demirel (2004: 77) okumayı, “*bilişsel davranışlarla psiko-motor becerilerin müşterek çalışması ile yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliği*” olarak tanımlamış, bazı becerilerin müşterek çalışması sonucunda ulaşılan zihinsel sonuca dikkat çekmiştir. Özbay (2009: 4) da “*ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından değerlendirilmesi ve anlamlandırılması süreci*” biçiminde tanımlayarak okumanın anlamlandırma yönünü vurgulamıştır. Günümüzde diğer dil becerilerinde olduğu gibi okuma ile ilgili de birçok inceleme yapılmış, türleri ve özellikleri çeşitli kaynaklarda izah edilmiştir (Temizkan, 2009).

Okuma becerisi ile ilgili olarak Yunus Emre Divanı'nda yer alan ifadeler aşağıda yorumlanarak verilmiştir.

Dostdur bizi okıyan üstümüze şakıyan

Şimd'üç buçuk okıyan derin danışman olur (76)

Bu dizede okuma kavramının bugünkü anlamından farklı bir anlam ifade edecek biçimde kullanıldığı görülmektedir. Burada “okuma” kelimesi günümüzde kullanılmayan “aramak” anlamıyla kullanılmıştır. Ayrıca az okuduğu hâlde kendisini bilgin olarak gören insanları eleştirerek çok okumanın önemine vurgu yapılmakta, okumadan bilgi sahibi olunamayacağı ifade

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

edilmektedir. 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan okuma becerisi amaç ve kazanımlarıyla, okuma yöntem ve teknikleriyle doğrudan ilişkilendirilemese de bu dizelerde okumanın içtimaî hayattaki rolü vurgulandığı için burada verilmesi uygun görülmüştür.

*İlim ilim bilmekdür ilim kendin bilmekdür
Sen kendüni bilmezsin yâ niçe okumakdur (105)*

*Okumaktan ma'ni ne kişi Hakk'ı bilmekdür
Çün okudun bilmezsin ha bir kuru emekdür (105)*

*Okudum bildüm dime çok taât kuldum dime
Eri Hak bilmezisen abes yire yilmekdür (105)*

*Dört kitabun ma'nisi bellüdür bir elifde
Sen elif dırsin hoca ma'nisi ne dimekdür (105)*

*Eyidün Yûnus'a tursun yüzünü topraga sürsün
Öğüdün kendüye virsün okudugın dutsun dimiş (131)*

*Okumagıl ilmün yüzün ilme amel eyle güzin
Aç gönülden bâtın gözin âşık ma'şuk hâline bak (138)*

*İlm okımak bilmeklik kendözünü bilmekdür
Pes kendözün bilmezsen bir hayvandan betersin (258)*

*İlm okımak ma'nisi ibret anlamagiçün
Çün ibretten degülsin görmedin taş atarsın (258)*

*'Âlim midür ol 'ilmine lâyıık 'ameli yok
Câhil midür ol 'ışka sata iki cihânı (360)*

*Okudun yidi mushafi tâ'at gösterürsün sâfi
Çünkü 'amel eylemediün gerekse var yüz bin okı (366)*

Bu dizelerde, okuma becerisinin hedefleri ve okuma eyleminin tam olarak gerçekleşebilmesi için nelerin yapılması veya okuma sonucunda hangi amaçlara ulaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Yukarıdaki dizeler 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan okuma becerisi amaç ve kazanımları bakımından değerlendirildiğinde aşağıdaki amaç ve kazanımlarla uyumlu olduğu görülmektedir:

Amaç:

2. Okuduğunu anlama ve çözümleme

Kazanımlar:

3. Metnin konusunu belirler.

4. Metnin ana fikrini/ ana duygusunu belirler.

5. Metindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.

8. Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

9. *Metindeki amaç-sonuç ilişkilerini fark eder.*

11. *Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur (MEB, 2006: 27).*

Yukarıdaki dizelerde yer alan okuma becerisiyle ilgili fikirler 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan *Okuma Yöntem ve Teknikleri* bölümünde "eleştirel okuma" kavramıyla ifade edilmiştir (MEB, 2006: 68). Yine Program'ın "*Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler*" başlığında bu konu şu şekilde belirtilmiştir:

15. *Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşınmalıdır (MEB, 2006: 56).*

Degme âlimler okımaz bu âşıklar kitâbını

Zira ki yazmış anı ezel-ebed oldur bâki (408)

Girçek âşık oldunısa gel ışk kitabından okı

Cân gözini açdunısa hakikat bulasın Hak'ı (408)

Bu dizelerde okumada hazır bulunuşluğun dikkate alınması ve seviyeye göre okuma çalışması yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Okunan bütün metinlerin her okur tarafından anlaşılacak ve bir metni anlayabilmek için bazen çok daha fazla bilgi ve birikim gerekeceği belirtilmektedir. Yunus Emre tarafından asırlar önce ifade edilen öğrencilerin okuyacağı metinlerin seçiminde dikkat edilecek hususlar 2005 Türkçe Öğretim Programı'nın *Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler* başlığı altında ifade edilmiştir:

8. *Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır (MEB, 2006: 56).*

5b. Dinleme

Bireyin öğrenme sürecinde kullandığı araçlar içinde en önemlilerinden biri dinleme becerisidir. "Her dönem ve her seviyedeki öğrenmelerini sosyal ve bireysel varlık olabilme olgusunu dil becerilerini kullanarak gerçekleştiren insan algılamaya, tanımaya, tanıtmaya, duymaya, düşünmeye ve anlam vermeye dinleyerek başlamakta, hayatın başlangıcından sonuna kadar her döneminde de dinlemeyi en önemli öğrenme aracı olarak kullanmaktadır." (Karadüz 2010: 40). Ayrıca diğer dil becerilerinin geliştirilmesi açısından dinleme becerisinin önemli bir yeri vardır. Zira diğer dil becerilerinin edinilmesi ve geliştirilmesi sürecinde dinleyerek öğrenme önemli bir yere sahiptir (Özbay, 2005).

Dinleme çok erken dönemde başlar ve ömür boyu devam eder. "*Dil öğrenme süreci dinleme yoluyla anne karnında başlamaktadır. Bebek, doğum öncesinden itibaren konuşmaları ve sesleri dinlemektedir.*" (Güneş 2007: 73). Bireyin diğer dil becerilerini de kullanarak gerçekleştirdiği öğrenme sürecinde dinlemenin etkisi gittikçe artar. Birey, kendi sosyal yaşantısında dinlemenin kurallarını, ilkelerini ve adabını öğrenerek hayatını sürdürür. Sever'e göre "*Henüz okumasını bilmeyen bir çocuk çevresinde olup bitenleri dinlemekle yetinmektedir. Birey, okul öncesine ait bütün bilgi, duygu ve düşünce evrenini dinleme yolu ile oluşturur.*" (Sever 2000: 9) Böylece hayatın her alanında dinleyerek bilgi edinen birey sosyal bir varlık olma bilinci de kazanmış olur.

Dinleme becerisi bilişsel, duyuşsal, devinişsel, fiziksel, fizyolojik, eğitsel ve sosyal boyutları olan çok yönlü bir yapıya sahiptir. Bu bakımdan dinleme becerisinin birçok tanımı da bu boyutlara işaret eder. Dinleme, "*İnsanın kulağına gelen birçok sestten birini seçmesi, algılaması ve değerlendirmesi sürecinin tamamını kapsayan kavramdır.*" (Yıldız 2008: 179) biçiminde tanımlanırken sistemli bir şekilde işleyen süreçten bahsedilmektedir. Bir başka tanımlamada da yine süreç boyutu üzerinde durulur: "*Dinleme adı verilen psikolojik süreç, bireyin seslerin ve*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

konuşma görüntülerinin farkında olmasıyla ve onlara dikkatini vermesiyle başlar. Belli işitsel işaretleri tanınması ve hatırlamasıyla sürer ve anlamlandırmasıyla son bulur."(Ergin vd.: 121). Demirel (1999: 33) ise sadece dinlemenin gerçekleşebilmesi için sadece söylenenin anlaşılmasını yeterli görmeyerek karşılık verilmesini de dinleme sürecine dâhil eder: "*Dinleme, konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunma etkinliğidir.*" Ungan (2007: 149) da dinlemenin etkileşim boyutuna dikkat çekerek dinleyicinin süreçte aktif olması gerektiğini ifade eder: "*Dinleme karşı tarafı edilgen bir yapıda izleme değil, iletişimin tam olarak gerçekleşmesi için iletiyi alma ve yorumlama çabasıdır. Dinlemede yüzde yüz anlama ya da anlaşma gerçekleşmeyebilir. Alıcının iletiyi yorumlama, anlamlandırma ve birikim eksikliği dinlemede iletişim yetersizliğini ortaya koyar.*"

Diğer dil ve iletişim becerilerinde olduğu gibi dinleme becerisi de ilk olarak ailede ve yakın çevrede kullanılarak daha sonra formal eğitim süreciyle birlikte sistematik olarak okullarda geliştirilmeye çalışılır. Farklı dinleme yöntemleri ile düzenlenmiş öğrenme ortamları dinleme becerisinin geliştirilmesini sağladığı gibi aynı zamanda farklı alanlarda yeni şeyler öğrenilmesine de aracılık eder.

Dinleme becerisi ile ilgili olarak Yunus Emre Divanı'nda yer alan ifadeler aşağıda yorumlanarak verilmiştir.

*İsteyelim iş ıssını bulı görelim kandardır
Can kulagıla dinlerisen işbu sözüm turvandadır (59)*

*Danışmend okur dutmaz derviş yolın gözetmez
Bu halk öğüt eşitmez se sarp zaman olısar (78)*

*Kanı bana sabr u karar senün sözünü dinleyem
Kanı bana akl u bilü tıydurmadın seni sevem (225)*

*Kişi gerek çok bile ol gerek öğüt ala
Menzile irsem diyen bilürsin hazin hazin (257)*

Bu dizelerde dinleme eyleminin tam ve doğru bir şekilde gerçekleşebilmesi için birtakım şartların yerine getirilmesi gerektiği ifade edilmektedir: Dinlemek için sabır göstermek, zaman ayırmak ve bütün dikkati anlatılana yoğunlaştırmak gerekir. İşitmeden farklı olarak dinleme için belli bir çaba harcanması aynı zamanda dinleme etkinliklerinde öğrencilerin dinlemeye hazır hale getirilmelerinin önemi ve gerekliliği anlatılmaktadır. Yukarıdaki dizeler 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan dinleme/izleme becerisi amaç ve kazanımları bakımından değerlendirildiğinde aşağıdaki amaç ve kazanımlarla uyumlu olduğu görülmektedir:

Amaç:

1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama

Kazanımlar:

1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler (MEB, 2006: 15).

2005 Türkçe Öğretim Programı'nın "*Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler*" başlığı altında bu konuya şu şekilde yer verildiği görülmektedir:

8. *İşlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır* (MEB, 2006: 57).

*Ol dost yüzün gördi gözüm erenlere toprak yüzüm
Söz bilene iş bu sözüm gerek şekeristan ola (21)*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

*Yûnus sözün anlarsan söz ma'nîsin dinlersen
Sana bir 'amel gerek bunda kimsene kalmaz (114)*

*Olmaz sözi dimezem ben ma 'rifet ehline
Zîrâ disem inanmaz agaçada bitdi karpuz (117)*

*Bu kelâmun ma'nîsi evliyânun hânıdur
Yidürmegil câhile sükkerümüz aşî degül (171)*

*Yûnus senün sözlerün ma'nîdür bilenlere
Söyleyeler sözüni devr-i zamân içinde (311)*

*Hak sözlerini söyler cânları hayrân eyler
Câhiller giremezler bu bizüm seyrümüze (325)*

*Bî-çare Yûnus 'un sözün key âşık gerek anlaya
O kuş dilidür n'eylesün ol dinlenmez ötmeyince (332)*

*Gizlü sözi şerh eyleyüp dürlü nükteler söyleyüp
Degme 'ârif şerh itmeye bu benüm gizlü râzımı (349)*

*Sözüm ma 'nîsine irün bî-nişândan haber virün
Dertlü 'âşıklara sorun bu benüm derd ü süzümü (349)*

*Derdsüzlere benüm sözüm benzer kaya yankusına
Haldaşî bilür haldaşımın gönlindeki şol râzını (363)*

*Yûnus bu sözlerün senün ma 'nî durur bilenlere
'Âkil-kâmil olan kişi bu ma 'nîye inanası (405)*

*İşbu sözüm anlamayan eydem sana neye benzer
Hayvân durur anun gibi tagda yürür süri süri (407)*

Bu dizelerde dinlenenin anlaşılması ve dinleme eyleminin gerçekleşebilmesi için dinleyenlerin belli bir donanıma ve hazır bulunuşluğa sahip olması gerektiği ifade edilmektedir. Söylenenlerin dinleyiciler tarafından anlaşılabilmesi dinleyenlerin birikim ve ilgisiyle yakından ilgilidir. Aynı zamanda dinleme etkinliklerinin düzenlenmesinde hedef kitlenin özelliklerinin göz ardı edilmemesi, üslubun kitlenin düzeyine uygun olmasının gerekliliği ifade edilmektedir. Yukarıdaki dizeler 2005 Türkçe Öğretim Programı'ndaki dinleme/izleme becerisi amaç ve kazanımları bakımından değerlendirildiğinde aşağıdaki amaç ve kazanımlarla uyumlu olduğu görülmektedir:

Amaç:

2. Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme

Kazanımlar:

3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.

4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

7. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
8. Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.
9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur (MEB, 2006: 16).

Amaç:

5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma

Kazanımlar:

1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.
3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder (MEB, 2006: 20).

Program'ın “*Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler*” başlığı altında da bu konuya yer verildiği görülmektedir:

7. Öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır (MEB, 2006: 57).

5c. Konuşma

Günümüzde her toplumda etkili ve doğru “iletişim” sağlamak amacıyla çeşitli eğitim kademelerinde farklı etkinlikler ve programlar uygulanmakta, örgün eğitim kurumlarının yanı sıra yaygın eğitim faaliyetleri yoluyla da konuşma becerisi geliştirilmeye çalışılmaktadır. Birçok medeniyette güzel, etkili ve doğru konuşmanın önemi çok erken dönemlerde (M.Ö. 5. yy) anlaşılmış ve konuşma eğitimine yönelik faaliyetler aynı dönemlerde başlamış, kitleleri harekete geçirecek güçlü hatiplerin yetiştirilmesi için planlı çalışmalar yapılmıştır (Saraç, 2001). Türkler de ilk yazılı belgelerini söylev türünde oluşturarak konuşmaya verdikleri değeri ve konuşmanın sosyal hayattaki yerini göstermişlerdir.

Konuşma becerisi bilinçli ve amaçlı olarak yalnızca insan kavramı ile birlikte düşünülmektedir. “*Konuşma, beyân kabiliyeti, insanla beraber var olmuştur. Diğer bir deyimle insan, konuşan bir yaratık olarak dünyaya gelmiştir.*” (Songar 1986: 71). Dil bilim alanında yapılan çalışmalar insanın dil öğrenme ve konuşma becerisiyle dünyaya geldiğini göstermektedir (Ergenç 2000: 120). İnsan kendisinde var olan bu beceriyi kullanarak sosyal hayattaki yerini alır.

Konuşma kavramı değişik şekillerde tanımlanmıştır: Demirel (1999: 40) konuşmayı yalnızca seslerin kullanılarak duygu ve düşüncelerin ifadesi biçiminde tanımlar: “*Konuşma düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır.*” Taşer (2000: 27) ise konuşmanın sadece ses yoluyla gerçekleşmeyeceğini ileri sürerek duygu ve düşüncelerin aktarılmasında kullanılan diğer araçları da konuşmanın kapsamına dahil eder: “*Konuşma, duygu, düşünce ve dileklerin görsel, işitsel öğeler aracılığı ile karşımızdakine iletmek, açıklamak, dışa vurmaktır.*” Ergenç (1999: 43) ise konuşmacı tarafından anlatılanlarla dinleyici tarafından anlaşılanları bir bütün olarak değerlendirerek konuşmayı tanımlanmaktadır: “*Bir konuşma eylemi, konuşucunun amacı ve sezdirilmeleriyle dinleyicinin çıkarımlarının toplamıdır*”

Bu tanımlarda da görüldüğü gibi konuşma; ses, telaffuz, anlama, anlatma, iletişim gibi birçok kavramı kapsayan çok geniş alana sahiptir.

Türk kültüründe konuşmak, dinlemeye göre daha az tavsiye edilse de özellikle yerinde, doğru ve güzel konuşmak daima takdir edilmiş, bu konuda başarılı olanlar toplumda her zaman saygın bir yere sahip olmuştur. “*Söz gümüşe sükût altındır. İki dinle bir söyle. Baş dille tartılır. Tath dil yılanı deliğinden çıkarır.*” gibi daha birçok atasözünde konuşma eylemi çeşitli yönlerden değerlendirilmiş, bu konuda öğütler verilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

Konuşma becerisiyle ilgili olarak Yunus Emre Divanı'nda yer alan ifadeler aşağıda yorumlanarak verilmiştir.

*Eger güher isterisen hizmet ile âriflere
Câhile bin söylerisen ma'nide miskal olmaya (23)*

*Ol kişi kim sağır durur söyleme Hak sözün ana
Gel dirisen zâyi olur nasib yokdur sözden ana (28)*

*Bir kişiden sorgul haber kim ma'niden haberi var
Bir kişiye virgil gönül canında ışk eseri var (43)*

*İy sözlerün aslın bilen gel di bu söz kandan gelür
Söz aslını anlamayan sanur bu söz benden gelür (57)*

*Erenlerün sohbeti arturur ma'rifeti
Bî-derdleri sohbetden her dem süresüm gelür (63)*

*Kiyemetin tuyarısan neye deger iş bu dem
Erenlerün ma'nisin anlamaza satmayalar (75)*

*İşksuzlara virme öğüt öğüdünden alur degül
İşksuz âdem hayvân olur hayvân öğüt bilür degül (166)*

*Gevhersüz gönüllere yüz bin söz eydürisen
Hak'dan nasîb olmasa nasîb olası degül (167)*

*Paşa bu kuş dilidür bunu Süleymân bilür
Sana direm iy hâce bu dil tehî dil degül (171)*

*Yûnus Emre sen bu sözi yüzbin dirisen az ola
İşidenler âşık ola inende uzatmayayım (231)*

*Emânetdür sakıngil işk haberini zinhâr
Oturup degme yirde söyleme işkun sözün (264)*

*Cevherîler katında kâide böyle durur
Kadrini bilmezlere göstermedi gevherin (264)*

*Hayf durur 'işksuzlara 'ışkdan haber söylemek
Kim gerçek 'âşıkısa ben râzum ana dirin (263)*

*'Âşık Yûnus sözlerin muhâl diyü söylemez
Ma'nî yüzün gösterür bu şâ'irler kocası (352)*

*Yûnus Hak tecellisın şâ'ir dilinden söyler
Cânda gevher varısa Hak'dan yana yürindi (385)*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

'Âşıkısan miskîn Yunus Hazret'e dutgıl yüzünü
Anlayana gevher durur söz sarrâfa satdum ahî (399)

Yunus bir söz söylemiş hiç bir söze benzemez
Münâfıklar elinden örter ma'nî yüzini (407)

Bu dizelerde konuşmada dikkat edilmesi gereken önemli hususlar dile getirilmektedir: Konuşmaya muhatap olan kitle belli bir hazır bulunuşluğa, söylenenleri anlayacak bilgi birikimine sahip olmalıdır. Konuşan kişi de konuşmasını buna göre ayarlamalı, kitlenin ilgi ve ihtiyaçlarını göz önüne almalıdır. Bu durum aynı zamanda dinleme becerisini de yakından ilgilendirmektedir. Zira bir kitlenin dinlediğini anlayabilmesi ile içerik ve dinleyicilerin konu ile ilgili yeterliliği arasında çok yakın bir ilişki vardır. Yukarıdaki dizeler 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan konuşma becerisi amaç ve kazanımları bakımından değerlendirildiğinde aşağıdaki amaç ve kazanımlarla uyumlu olduğu görülmektedir:

Amaç:

1. Konuşma kurallarını uygulama

Kazanımlar:

3. Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.

7. Karşısındakinin algulamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur (MEB, 2006: 21).

Söz var kılur gönüli şad söz var kılur bilişi yâd
Eger horluk eger izzet her kişiye sözden gelir (58)

Şirin hulklar eylegil tatlu sözler söylegil
Sohbetlerde Yunus'ı hergiz unutmayalar (76)

Yüri yüri yolunıla gâfil olma bilünile
Key sakın key dilünile canına dag ide bir söz (113)

Gel ahî iy şehriyârı sözüümüzi dinle bâri
Hezâr gevher ü dinârı kara toprak ide bir söz (113)

Kişi bile söz demini dimeye sözün kemini
Bu cihan cehennemini sekiz uçmağ ide bir söz (113)

Keleci bilen kişinün yüzini ag ide bir söz
Sözi bişirüp diyenün işini sag ide bir söz (113)

Söz ola kese savaşı söz ola bitüre başı
Söz ola ağulu aşu balıla yag ide bir söz (113)

Yunus imdi söz yatından söyle sözi gâyetinden
Key sakın o şeh katından seni irag ide bir söz (114)

Şol bal ağızdan kelecî yüz bin şekerden tatludur
Söyler olursa bu dilün deprenür olsa ol tudak (141)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

*Unut unut kamusun söylegil sözün hâsın
Dilersen dost göresin bundan gayrı ser gerek (146)*

*Geç benlik da 'vâsından söyle sözün hâsından
Ol Allah korkusundan benzi anun sarı gerek (152)*

*Söyledüğün kelecıyi işitdiğün gibi söyle
Kendözünden zîreklenüp bir kaç söz dahı katmagıl (168)*

*Serd söz ile gönül yıkdum od oldum cânları yakdum
Sırrumu 'âleme çakdum bu halka temâşâ geldüm (237)*

*Gevherdür senün özün güneşden arı yüzün
Şekerden datlu sözün her kim gördi utandı (399)*

Bu dizelerde konuşmanın önemi üzerinde durulmaktadır. Konuşma öncesi hazırlık, konuşma esnasında yapılması gerekenler, konuşmanın zamanlaması ve sonuçları ile ilgili bilgiler verilmiş ve insanların konuşurken ne kadar dikkatli olması gerektiği, konuşmanın alelade bir eylem olmadığı belirtilmiştir. Kişinin konuşmadan önce söyleyeceklerini iyice ölçüp tartması, söylediğinin nelere yol açabileceğini, ne gibi fayda veya zararlar getirebileceğini hesap ederek konuşması vurgulanmıştır. Zira söylenenler, söyleyenin veya söylenenin hayatını çok farklı şekillerde değiştirebilir. Yunus Emre konuşma eylemini çok yönlü bir şekilde ele almış, içtimai hayatta konuşmanın önemini ifade etmiştir. Yukarıdaki dizeler 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan konuşma becerisi amaç ve kazanımları bakımından değerlendirildiğinde aşağıdaki amaç ve kazanımlarla uyumlu olduğu görülmektedir:

Amaç:

1. Konuşma kurallarını uygulama

Kazanımlar:

8. Konuşmasında nezaket kurallarına uyar(MEB, 2006: 21).

Amaç:

3. Hazırlıklı konuşmalar yapma

Kazanımlar:

1. Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.

6. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.

10. Konuşmasında dikkati dağıtacak ayrıntılara girmekten kaçınır(MEB, 2006: 23).

Amaç:

5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

Kazanımlar:

3. Sorunlarına konuşarak çözüm arar (MEB, 2006: 25).

Agız ağızdan kutludur ola ki sözünüz duta

Ben yüzbin kez söylerisem sözüm kulagina girmez (115)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

*Sözler eyitdüm diyü Yûnus nükte itmegil
Dahı yigrek eydür var el vardur el üstine (334)*

*İy Yûnus nükte kılma sözler eydürem diyü
Niçe bilürler vardur el var elüm üstine (343)*

Bu dizelerde sözün etki derecesinin bireylere göre değişebileceği ifade edilmektedir. Söylenenlerin insanlar üzerindeki etkisi konuşan kişinin iyi bir hatip olması ile ilgili olabileceği gibi farklı sebeplerle de konuşmanın etkisinin değişebileceği belirtilmektedir. Bu dizeler, 2005 Türkçe Öğretim Programı konuşma becerisi amaç ve kazanımları açısından değerlendirildiğinde dolaylı olarak “*Sesini ve beden dilini etkili kullanma*” amacıyla ilişkili olduğu söylenebilir (MEB, 2006: 22).

*Âriflerden nişan budur her gönülde hâzır ola
Kendüyi teslim eyleye sözde kıyl ü kal olmaya (23)*

*Asıl-zâdeler nişanın eger bilmek dilerisen
Her sözünün manisi var sözi sebük sal olmaya (23)*

*Bu gönüller pâsını yuyuban gidermege
Şol sözi söylegil kim sözün hülâsasıdır (45)*

*Ya bildüğünü eyit ya bir bilürden işit
Teslîmlik ucını tut sözi uzatmayalar (75)*

*Kelecilerün bişürgil yaramazını şeşürgil
Sözün usıla düşürgil dimegil çağ ide bir söz (113)*

*Çok söz hayvan yüküdür az söz erin görkidür
Bilene bir söz yeter canda gevher varise (307)*

Bu dizelerde konuşmanın zamanlamasından söz edilmiş; sözün gereksiz yere uzatılmaması ve dinleyici kitleye göre ayarlanması üzerinde durulmuştur. Ayrıca lüzumsuz ifadelerden kaçınılması sade ve özlü bir anlatımla duygu ve düşüncelerin aktarılmasının yanı sıra insanların mensup oldukları sosyo-kültürel yapıyı algulamada güzel konuşmanın bir ölçü olacağı ifade edilmiştir. Yukarıdaki dizeler 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan konuşma becerisi amaç ve kazanımları bakımından değerlendirildiğinde aşağıdaki amaç ve kazanımlarla uyumlu olduğu görülmektedir:

Amaç:

1. Konuşma kurallarını uygulama

Kazanımlar:

12. Tekrara düşmeden konuşur (MEB, 2006: 21).

Amaç:

3. Hazırlıklı konuşmalar yapma

Kazanımlar:

3. Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.

11. Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir (MEB, 2006: 23).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

Amaç:

4. Kendi konuşmasını değerlendirme

Kazanımlar:

1. Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.

2. Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir (MEB, 2006: 24) .

Tablo1: Bulguların Listesi

Beceri	Bulgu	Açıklama
Konuşma	40	Bulgular dört gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.
Dinleme	16	Bulgular iki gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.
Okuma	13	Bulgular üç gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.
Yazma	-	Herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Konuşma becerisine ait 40, dinleme becerisine ait 16 ve okuma becerisine ait 13 bulgu tespit edilmiştir. Yazma becerisiyle ilgili herhangi bir bulguya rastlanamazken en fazla konuşma becerisiyle ilgili bulgu tespit edilmiştir. Bulgular becerilerin ele alınış biçimleri bakımından da incelenmiş; konuşma becerisi 4, dinleme becerisi 2 ve okuma becerisi 3 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.

Tartışma

Türkçe öğretiminin planlanması ve uygulanması aşamalarında tarihî metinlerden yararlanılması gerektiği çeşitli bilimsel çalışmalarda ele alınan konular arasındadır. Bu çalışmalarda genellikle Türkçe öğretimi ve Türk kültürünün aktarılması sürecinde tarihî metinlerden yararlanılması gerektiği ileri sürülmüş, bazı çalışmalarda çeşitli etkinlikler hazırlanarak söz konusu metinlerin işlevselliğine dikkat çekilmiştir. Çalışmaların bir kısmında 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan amaç ve kazanımlar göz önünde bulundurularak gerek halk edebiyatı gerekse eski Türk edebiyatı ürünlerinin Türkçe öğretim sürecinde kullanılması ve bu ürünlerden yararlanılması gerektiği ifade edilmiş; tarihî metinlerden ve tarihsel süreçte oluşan, ortak kültürel mirası yansıtan eserlerden Türkçe öğretimi alanında yararlanılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucunda bu çalışmaya benzer çalışmaların yapıldığı tespit edilmiş, bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Özden (2009) tarafından hazırlanan *Türkçe Kaynak Metinlerin Türkçe Öğretiminde Kullanılabilirliği* adlı doktora tezinde 14. yüzyılda mesnevi türünde yazılmış kısa hikâyeler 11-15 yaş grubundaki öğrenciler için resimlendirilerek yeniden düzenlenmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda çalışmada kullanılacak metinlerin Mantıku't-Tayr ve Garîb-nâme adlı eserlerden alınmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak kültür aktarımı ve Türkçe öğretimi alanında köklü ve güçlü tarihî mirasın ürünü olan kaynak metinlerden yararlanılmasının mümkün ve gerekli olduğu ifade edilmiştir.

Gökahmetoğlu (2010) tarafından hazırlanan *İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Kitap Setlerinde Türk Halk Edebiyatı Türleri ile Türkçe Öğretimi* adlı yüksek lisans tezinde halk edebiyatı metinlerine tezin hazırlandığı dönemde okutulmakta olan 9 adet 6, 7, ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer verilme sıklığı incelenmiştir. Çalışmada 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

alan halk edebiyatıyla ilgili kazanımlara da değinilmiş, yapılan değerlendirme sonucunda ders kitaplarında halk edebiyatına ait metinlere yeterince yer verilmediği ifade edilmiştir.

Karahan (2010) tarafından hazırlanan *Türkçe Öğretiminde Eski Türk Edebiyatı Eserlerinden Faydalanma Yolları (8-15. Yüzyıl)* adlı yüksek lisans tezinde 8-15. yüzyıllarda yazılmış masal, şiir, hikâye, fabl, tiyatro ve söylev türlerine ait örnek metinler alınarak bu metinlerin 6-8. sınıf Türkçe dersinde işlenişine yönelik olarak uygun etkinlikler oluşturulmuştur. Metinler; Mesnevi (Mevlana), Yunus Emre Divanı, Göktürk Kitabeleri, Kutadgu Bilig ve Atabetü'l- Hakâyık'tan alınmıştır. Sonuç olarak bu eserlerin Türkçe öğretiminde kullanılmasının gerek kelime öğretimi gerekse millî kültürün aktarımı açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

Görüldüğü gibi Türkçe öğretiminin çeşitli kademelerinde ve alanlarında tarihî metinlerden yararlanılması gerektiği farklı çalışmalarla ortaya konulmuş; zengin tarihî, edebî ve kültürel mirasın ürünü olan bu metinlerin Türkçe ve Türk kültürünün öğretimine sunacağı katkı vurgulanmıştır. Bu çalışmalarda Türkçe öğretiminde tarihî metinlerin kullanımı üzerinde durulurken 2005 Türkçe Öğretim Programı dikkate alınmış; ancak -bu çalışmalarda belirlenen plan ve araştırmacının tercihi sebebiyle- Program'da yer alan amaç, kazanım ve diğer bölümlerle doğrudan ilişki kurulmamıştır. Bu çalışmada ise Yunus Emre Divanı temel dil becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesi bakımından incelenirken temel ölçüt olarak 2005 Türkçe Öğretim Programı alınmış; verilerin elde edilmesinde ve yorumlanmasında Program'da yer alan amaç ve kazanımlar, okuma türleri, okuma ve dinleme metinlerinde bulunması gereken özellikler gibi unsurlar göz önünde bulundurulmuştur.

Sonuç ve Değerlendirme

Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Yunus Emre'nin eserleri üzerine birçok bilimsel çalışma yapılmıştır. Bu çalışma da Yunus Emre Divanı'nda yer alan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesiyle ilgili ifadelerin tespit edilerek Divan'ın Türkçe öğretimine katkısını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Yapılan inceleme sonucunda elde edilen veriler dinleme, konuşma ve okuma başlıkları altında toplanmış. Eserde, yazma becerisiyle ilgili hiçbir bulguya rastlanmazken en fazla konuşma becerisiyle ilgili bulguya ulaşılmıştır. Sırasıyla konuşma becerisine ait 40, dinleme becerisine ait 16 ve okuma becerisine ait 13 bulgu tespit edilmiştir.

Divan'da; dinleme, konuşma ve okuma becerilerinin birtakım özellikleri ifade edilmiş; aynı zamanda bu becerilerin geliştirilmesine dönük olarak dolaylı bilgiler de verilmiştir. Günlük hayatta konuşurken, dinlerken ve okurken dikkat edilmesi gereken hususlar belirtilmiş, bu becerilerin önemi üzerinde durulmuştur. Tasavvufi yaklaşımla dinleme, konuşma ve okuma becerilerinin eğitimi ele alınarak konuya derinlik kazandırılmıştır.

Dinleme becerisiyle ilgili tespit edilen bulgularda en fazla üzerinde durulan konu, dinleme etkinliklerinde dinleyicilerin seviyesinin dikkate alınması gerektiği, konuyla ilgili belli bir hazır bulunuşluluğa ve bilgiye sahip olmayan kitleye bir şey anlatmanın imkânsızlığıdır. İkinci olarak da dinlemenin gerçekleşebilmesi için gerekli olan hususlar ve dikkatli dinlemenin önemi üzerinde durulmuştur.

Okuma becerisiyle ilgili en fazla üzerinde durulan konu, okumanın hedefleri ve okuma sonucu bireyde gerçekleşmesi beklenen davranış değişikliğidir. İkinci olarak okuma eyleminde hazır bulunuşluluk ve okumada seviyenin önemli olduğu ele alınmış, son olarak bir beyitte kişinin belli bir düzeye ulaşmadan bilgin olarak adlandırılmayacağı ifade edilerek çok okumanın önemi üzerinde durulmuştur.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

Konuşma becerisiyle ilgili tespit edilen bulgularda üzerinde en çok durulan konu seviyeye göre konuşmanın gerekliliği olmuştur. İkinci olarak konuşmanın önemi ve etkisi ele alınmış, ardından çok ve lüzumsuz konuşmadan kaçınılarak az ve öz konuşmak gerektiği işlenmiş; son olarak da sözün tesirinin kişiden kişiye göre değişebileceği üzerinde durulmuştur.

Araştırma sonucunda Yunus Emre Divanı'nda zikredilen “Konuşmanın önemini kavrama, kısa ve özlü konuşma, konuşmada öğrenileni/duyulana doğrudan aktarma, okumanın önemini kavrama” gibi dört temel dil becerisinin eğitimi ve geliştirilmesiyle ilgili ifadeleri karşılayacak amaç ve kazanımlara 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda yer verilmediği belirlenmiştir. Eğer söz konusu bu ifadelerin Program'da olmaması bir eksiklik ise alan uzmanları tarafından yapılacak çalışmalarla bu konudaki eksiklikler giderilebilir ve benzer çalışmalar gerçekleştirilerek Türkçe Öğretim Programı hem çağın gereklerine hem de Türk toplumunun yapısına uygun olarak geliştirilebilir.

Yunus Emre Divanı 13-14. yüzyılın genel ahlak ve eğitim anlayışına uygun olarak yazılmış olup ağırlıklı olarak insanların manevi yönden geliştirilmeleri esas alınmıştır. Bununla birlikte Divan'da bireyin sosyal hayatta ihtiyaç duyacağı birtakım becerilerin eğitimi üzerinde durulmuş, bu konuda çeşitli telkin ve tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın konusu olan okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesiyle ilgili olarak ifade edilen telkin ve tavsiyeler de geçerliliğini korumakta olup Yunus Emre Divanı'ndan günümüz Türkçe öğretim programlarının hazırlanmasında ve öğrenme ortamlarının düzenlenmesinde yararlanılması Türkçe öğretimine katkı sağlayacaktır. Böylece eğitim-öğretim faaliyetleri hem çağın gereklerine uygun olarak yürütülmüş hem de geleneksel kültürle güçlendirilmiş ve zenginleştirilmiş olacaktır. Zira günümüzde öğrencilere doğru ve geçerli bilgilerin aktarılmasından ziyade uygun öğrenme ortamları hazırlanarak öğrencilerin mevcut bilgiye kendi çalışmalarlarıyla ulaşmaları veya bilgiyi yapılandırılmaları üzerinde durulur. Bu durum eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde yöntemin ne derece önemli olduğunun göstergesidir. Öğretimde yeni yöntem ve tekniklerin yanı sıra yüzlerce yıllık birikimin yansması olan geleneksel uygulamalardan yararlanılması bu sebeple üzerinde durulması gereken bir konudur. Yunus Emre ve Türk edebiyatının önde gelen sanatçıları bu açıdan incelenerek eğitimin farklı alan ve kademelerinde bu şahsiyetlerin eserlerinden yararlanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKBALIK, Esra (2013), “Yunus Emre'nin Şiirlerinde ‘Gönül’ İmgesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/ The Journal of International Social Research*, Cilt: 6 Sayı: 26 Volume: 6 Issue: 26 2013-Bahar, s. 20-28.
- AKDEMİR, Yaşar (2007), *Yunus Emre'de Türkçe*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- AKSAN, Doğan (2005), *Yunus Emre Şiirinin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- AKYOL, Hayati (2006), *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- ARAY, Macit (1974), *Yunus Emre'nin Yeni Araştırmalar Sonunda Kişiliği, Divanı, Hayatı, Yattığı Yer ve Bununla İlgili Bazı Şiirler*. İ. Gümüşayak Yayınevi, İzmir.
- AYDIN, Şadi (2007), “Yunus Emre'nin Yirmibirinci Asra Mesajı; Sevgi, Hoşgörü ve Barış”. *Ay Vakti* 87 (2007): <http://www.ayvakti.net/ayvakti-gezi/item/yunus-emrenin-yirmibirinci-asra-mesaj-sevgi-hogoerue-ve-bar> (e.t. 20/09/2014).
- CALP, Mehrali (2006), *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*, Eğitim Kitabevi, Konya.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

- CESUR, Hasan Hüseyin (2010), *Yunus Emre Divanı'ndaki Deyimlerin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- CİN, Ali ve Vasfi BABACAN (2013), “Yunus Emre'nin Risaletü'n Nushiyye'si ve Divan'ı Üzerine Yeni Bir İnceleme”, *Mediterranean Journal of Humanities* III/2(2013), s. 57-69.
- DEMİREL, Özcan (2004), *Türkçe Öğretimi*, Pegem Yayınları, Ankara, 2004.
- DURMAZ, Canan (2008), *Yunus Emre Divanı'nda ve Risaletü'n-Nushiyye'de Kelime Grupları ve Söz Varlığı*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- EİBİR, Bilal ve Can BAĞCI (2013), “Birinci Ve İkinci Kademe Okuma Eğitimi Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Değerlendirilmesi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*. Yıl:6, S.11, s. 229-247.
- ERGENÇ, İclal (1999), “Dilbilimin Bakış Açısıyla Beyin”, *Popüler Bilim* (Temmuz 1999): s. 41-49.
- _____. (2000), *Dilin Beyindeki Organizasyonu ve Konuşmanın Gerçekleşmesi*”, *Multidisipliner Yaklaşımla Beyin ve Kognisyon*, (Editörler: Karakaş, Aydın, Erdemir ve Özemsi) Çizgi Tıp Yayınevi, Ankara.
- ERGİN, Akif ve Cem BİROL (2005), *Eğitimde İletişim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005.
- EVLİYAOĞLU, Gökhan (1963), *Anadolu'nun İç Aydınlığı Yunus Emre*, Yağmur Yayınları, İstanbul.
- ÇELİK, Osman (1994), *Yunus Emre*, MEB Yayınları, İstanbul.
- GÖĞÜŞ, Beşir (1971), “Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s.123-154.
- GÖKAHMETOĞLU, Emrullah (2010), *İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Kitap Setlerinde Türk Halk Edebiyatı Türleri ile Türkçe Öğretimi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1991), *Yunus Emre Divan Ve Risaletü'ün-Nushiyye*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- GÜNEŞ, Firdevs (2007), *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*, Nobel Yayınları, Ankara.
- GÜZEL, Abdurrahman (1991), “Yunus Emre'de İnsan Telakkisi”. *Millî Folklor*, II. s. 2-5.
- _____. (2010), “Türkçe Eğitimi Bölümlerinde Kurulması Gerekli Görülen Ana Bilim Dalları”, *TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar*, s. 371-383.
- KABAKLI, Ahmet (1978), *Yunus Emre*, Toker Yayınları, İstanbul.
- KAPLAN, Mehmet (2000), *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- KARADÜZ, Adnan (2010), “Türkçe Ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29 (2010/2), s. 39-55.
- KARAHAN, Leman (2010), *Türkçe Öğretiminde Eski Türk Edebiyatı Eserlerinden Faydalanma Yolları (8-15. Yüzyıl)*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- KIRGIZ SAĞIN, Ayşe Nur (2011), “Yunus Emre'nin Şiirlerinde Arı, Bal ve Kovan”, *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, S. 1/1, s. 63-68.
- KÖPRÜLÜ, Fuad (1993), *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- MEB (2006), *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6, 7, 8. sınıflar)*, MEB Yayınları, Ankara.
- ÖZBAY, Murat (2005), *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

- _____. (2009), *Anlama Teknikleri: 1 Okuma Eğitimi*, Öncü Kitap, Ankara.
- ÖZDEN, Mehtap (2009), *Türkçe Kaynak Metinlerin Türkçe Öğretiminde Kullanılabilirliği*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ÖZGÜR, Can (2012), “Yunus Emre'nin Kullandığı İki Farklı Türkçe”, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 91-103, 2012. http://sbd.ogu.edu.tr/makaleler/2_1_Makale_8.pdf (e.t. 29/03/2014).
- SARAÇ, M.A. Yekta (2001), *Klâsik Edebiyat Bilgisi –Belâgat*, Risale Yayınları, İstanbul.
- SEVER, Sedat (2000), *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- SEVİM, Emine (2009), *Yunus Emre Divanı'ndan Seçmeler*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- SONGAR, Ayhan (1986), *Dil ve Düşünce*, Gür-Ay Mat., İstanbul.
- SOYSALDI, İhsan (2001), “Yunus Emre Divanında Dört Dini Terim”, *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 6, s. 103-118.
- TARHAN, Nevzat (2012), *Yunus Terapi*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- TAŞER, Suat (2000), *Konuşma Eğitim*, Papirüs Yayınevi, İstanbul.
- TATCI, Mustafa (1990), *Yunus Emre Divanı-İnceleme-I*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TEMİZKAN, Mehmet (2009), *Metin Türlerine Göre Okuma Eğitimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- TEMİZYÜREK, Fahri ve Ahmet BALCI (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- TİMURTAŞ, F. Kadri (1980), *Yunus Emre Divanı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TUNÇ, Gökhan (2007), “Fakelore Kavramı Merkezinde Yunus Emre”. *Millî Folklor*, Y. 19, S. 75, s. 17-23.
- UNGAN, Suat (2007), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (Editör: A. Kırkkılıç, H. Akyol), Pegem Yayınları, Ankara.
- ÜŞENMEZ, Emek (2009), “Yunus Emre'nin Dili Hakkında”, *Akademik Bakış*, S. 16, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi <http://www.akademikbakis.org> adresine e. t.: 10.04.2011.
- _____. (2013), “Yunus Emre Divanında Türkçe İslami Terimler”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/1, Winter, s. 625-644.
- YAĞMUR, Selim (2008), *Yunus Emre Divanı*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- YAKICI, Ali (1991), *Yunus Emre'ye Şiirler*, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- YILDIRIM, Dursun (1998), “Dede Korkut ve Yunus Emre 'de Hayat, Tabiat, Tanrı ve Ölüm”, *Millî Folklor*, S. 5, s. 17-22.
- YILDIZ, Cemal, Alparslan OKUR, Gökhan ARI ve Yakup YILMAZ (2008), *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, Pegem A Yayınları, Ankara.